

Virpi M Korhonen

9.5.2018

VN/750/2018
VN/750/2018-OM-2

Lausuntopyyntönnö 6.4.2018 TEM/1657/00.04.01/2017

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain ja lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt oikeusministeriön lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esitysluonnoksesta. Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi sellaiset muutokset yksityisyyden suojasta työelämässä annettuun lakiin, joilla varmistetaan lain yhdenmukaisuus tietosuoja-asetuksen ja sen antaman kansallisen liikkumavaran kanssa. Oikeusministeriö lausuu esityksessä olleista muutosehdotuksista, mutta ei ole lausuntoa varten arvioinut nyt muutettavaksi ehdotettavia lakeja ja niiden suhdetta yleiseen tietosuoja-asetukseen yksityiskohtaisesti tätä laajemmin.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 88 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat antaa lakisääteisesti tai työehtosopimuksilla yksityiskohtaisempia sääntöjä työntekijöiden henkilötietojen käsittelystä työsuhteen yhteydessä oikeuksien ja vapauksien suojan varmistamiseksi, erityisesti palvelukseen ottamista tai työsopimuksen täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien lakisääteisten tai työehtosopimukseen perustuvien velvollisuuksien suorittaminen, työn johto, suunnittelu ja organisointi, yhdenvertaisuus ja monimuotoisuus työpaikalla, työterveys ja -turvallisuus, työnantajan tai asiakkaan omaisuuden suoja, sekä työntekoon liittyvien oikeuksien ja etuuksien yksilöllistä tai kollektiivista käyttöä sekä työsuhteen päättämistä varten.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 88 artiklan 2 kohdan mukaan näihin sääntöihin on kuitenkin sisällytettävä asianmukaisia ja erityisiä toimenpiteitä rekisteröidyn ihmisarvon, oikeutettujen etujen ja perusoikeuksien suojaamiseksi siten, että erityistä huomiota kiinnitetään tietojenkäsittelyn läpinäkyvyyteen, henkilötietojen siirtoihin saman konsernin tai yritysryhmän, joka harjoittaa yhteistä taloudellista toimintaa, sisällä ja työpaikalla käytössä oleviin valvontajärjestelmiin.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 88 artiklan nojalla annettuihin säännöksiin liittyy notifiointivelvoite.

Esityksessä säädetty perustuu tähän yleisen tietosuoja-asetuksen 88 artiklassa säädettyyn liikkumavaraan, sekä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja koskevien säännösten osalta myös 9 artiklassa säädettyyn. Esityksen mukaan olennaisia yleisestä tietosuoja-asetuksesta johtuvia sisällöllisiä muutostarpeita ei lain rangaistussäännöstä lukuun ottamatta ole. Esityksen nykytilan arvio –jaksossa on käyty yleisellä tasolla läpi voimassa olevaa sääntelyä ja sen suhdetta yleiseen tietosuoja-asetukseen. Voimassa olevan sääntelyn tai nyt ehdotettujen muutosten osalta esityksessä ei kuitenkaan ole selkeää kuvausta niistä säännöksistä ja keinoista, joita voidaan pitää yleisen tietosuoja-asetuksen 88 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuina asianmukaisina ja erityisinä toimenpiteinä. Tällainen kuvaus helpottaisi sääntelyn kansallisen liikkumavaran käyttämiselle asetettujen edellytysten täyttymisen arviointia. Yksityisyydensuojasta työelämästä annettu laki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Näiltä osin voidaan kuitenkin katsoa, että rekisteröidyn ihmisarvon, oikeutettujen etujen ja perusoikeuksien näkökulmasta sääntelyä voidaan pitää asianmukaisena.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläesplanadi 10
00023 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 67730
Internat. +358 9 160 67730

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi

Virpi M Korhonen

9.5.2018

VN/750/2018

VN/750/2018-OM-2

Ehdotetut muutokset ovat suurelta osin luonteeltaan teknisiä, eikä oikeusministeriöllä pääosin ole niihin huomautettavaa. Esitysehdotuksesta voidaan kuitenkin poimia muutamia seikkoja, joihin esityksen jatkovalmistelussa aihetta kiinnittää huomioita.

Ehdotettuun soveltamisalaa koskevaan 1. lakiehdotuksen 2 §:n perusteluihin olisi syytä lisätä, että yleisen tietosuoja-asetuksen 88 artikla mahdollistaa ehdotetun sääntelyn ja esittää tälle tarkemmat perustelut. Lisäksi on huomattava, että annettaessa kansallista sääntelyä asetuksen salliman kansallisen harkintamarginaalin puitteissa ei kysymykseen voi tulla ehdotetun säännöksen loppuosan vakiintunut muotoilu ”jollei tässä laissa toisin säädetä”.

Esitysehdotuksen 1. lakiehdotuksen 5 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi terveydentilaa koskevien tietojen säilytysajasta. Ehdotetun säännöksen mukaan terveydentilaa koskevat tiedot on poistettava välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole (5 §:n) 1 momentissa mainittua tarvetta. Ehdotettu säännös on asiasisällöltään lähellä yleisen tietosuoja-asetuksen 5 ja 17 artiklassa säädettyä. Yleisen tietosuoja-asetuksen sääntelyä ei tule toistaa, eikä muotoilla kansallisessa lainsäädännössä uudelleen. Tulkintakäytäntöä asetuksen soveltamisesta ei vielä ole, mutta tämän hetken valossa nyt ehdotettua voitaneen kuitenkin tässä sääntely-yhteydessä pitää terveydentilatietojen käsittelyyn liittyvänä suojatoimena, sillä muotoilultaan velvoite on asetusta täsmällisempi ja ehdottomampi, sekä sidottu nimenomaisesti pykälän 1 momentissa säädettyihin käsittelyn edellytyksiin. Sääntelystä, joka on sisällöltään näin lähellä tietosuoja-asetuksessa suoraan säädettyä, on kuitenkin pääsäännön mukaan syytä pidättäytyä. Ehdotetun sääntelyn välttämättömyyttä olisikin syytä avata säännöksen perusteluissa.

Esitysehdotuksen sivulla 11 todetaan tietosuojalakia koskevaan hallituksen esitykseen (HE 9/2018 vp) viitaten, että jatkossa henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste konsernin sisäiseen käsittelyyn seuraa suoraan yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f –alakohdasta. Tältä osin on kuitenkin huomattava, että yleisen tietosuoja-asetuksen myötä rekisteröidyn oikeudet muuttuvat siten, että jatkossa rekisteröidyllä on tietosuoja-asetuksen 21 artiklan nojalla oikeus henkilökohtaiseen erityiseen tilanteeseensa liittyvällä perusteella vastustaa milloin tahansa häntä koskevien henkilötietojen käsittelyä, joka perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohtaan.

Valvontaa koskevan 1. lakiehdotuksen 22 §:n perusteluissa olisi syytä terävöittää valvontaviranomaisten tehtävänjakoon liittyviä perusteluja. Perusteluissa on syytä kirkastaa, että henkilötietojen käsittelyä valvoo yksinomaan tietosuojavaltuutettu. Oikeusministeriö huomauttaa lisäksi, että 1. lakiehdotuksen 22 §:ssä on käytetty tietosuojan valvontaviranomaisesta termiä tietosuojavirasto. Valvontaviranomaisen osalta TATTI-työryhmä ehdotti aikanaan tietosuojavaltuutetun ja hänen toimistonsa nimeämistä tietosuojavirastoksi. Hallituksen esityksessä kansalliseksi tietosuojalaiksi kuitenkin ehdotetaan, että tietosuojan valvontaviranomaisena jatkaisi edelleen tietosuojavaltuutettu ja hänen toimistonsa.

Yleisperusteluissa kappaleessa 2.2.2 on summaarisesti lueteltu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä sisältävää lainsäädäntöä, sekä todettu että näissä mainituissa laeissa henkilötietojen käsittelyperusteena on tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, ja oikeusperustetta tarkennetaan kyseisillä erityislaeilla. Säännösten todetaan olevan tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa lueteltuja tarkennuksia, ja olevan 6 artiklan liikkumavaran mukaisia. Oikeusministeriö toteaa selvyiden vuoksi, ettei sillä ei ole ollut käytettävissä olevan ajan ja informaation puitteissa mahdollisuutta arvioida kappaleessa 2.2.2 esitettyä. Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 24 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että rangaistussäännös pääosin kumottaisiin. Ehdotusta perustellaan sillä, että yleisen tietosuoja-asetuksen rikkomisesta voidaan määrätä hallinnollisia seuraamuksia. Luonnoksen mukaan rangaistussäännös tulisi kumota kaksoisrangaistavuuden kiellon ja EU-oikeuden velvoitteiden täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Oikeusministeriö pitää hyvänä sitä esityksessä omaksuttua lähtökohtaa, jonka mukaan hallinnollisten seuraamusten käyttöalaa laajennettaessa samalla kumotaan vastaavia tekoja

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Helsinki Finland	Eteläesplanadi 10 00023 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	(09) 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	oikeusministerio@om.fi www.oikeusministerio.fi

Virpi M Korhonen

9.5.2018

VN/750/2018

VN/750/2018-OM-2

koskevat rangaistussäännökset. Näin vältetään päällekkäisyydestä aiheutuvia ongelmia ja turvataan muun muassa kaksoisrangaistavuuden kiellon toteutuminen.

Oikeusministeriö toteaa, että voimassa oleva rangaistussäännös sisältää kuitenkin lukuisia tekotapoja, joiden ei voida arvioida kuuluvan yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa tarkoitettujen hallinnollisten sakkojen soveltamisalaan.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan ei ole ilmeistä, että esimerkiksi 9 §:ssä säädetty tiedonantovelvollisuus (rangaistussäännöksen 1 k), 5 a §:ssä säädetty henkilöluottotietojen käsittelyn edellytykset (2 k), 7 ja 8 §:ssä säädetty huumausainetestin ja -todistuksen käsittelyn edellytykset (3 ja 4 k), 13 §:ssä säädetty henkilö- ja soveltuvuusarvioinnin edellytykset (5 k), 14 §:n säännökset terveydenhuollon palveluista (7 k), 15 §:n säännökset geneettisistä tutkimuksista (8 k) tai 16 §:ssä säädetty kameravalvonnan edellytykset (9 k) kuuluisivat kaikilta osin tietosuoja-asetuksen mukaisten seuraamusten piiriin.

Esitysluonnoksen mukaan rikosoikeudellisen sääntelyn selkeyden ja täsmällisyyden vaatimusten vuoksi on perusteltua kumota myös sellaisten säännösten, jotka vain osittain ovat asetuksen soveltamisalassa, rikkomisen rangaistavuus. Muutoin rangaistussäännöksen soveltamisalasta voisi tulla epäselvä. (s. 20).

Oikeusministeriö toteaa, että yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa säädetään työelämän tietosuojaa koskevia pakottavia vaatimuksia, jotka menevät yleistä tietosuoja-asetusta pidemmälle. Säännökset eivät koske pelkästään henkilötietojen suojaa, vaan kyse on yleisemminkin perustuslain 10 §:ssä turvattua yksityiselämän suojaa koskevasta sääntelystä (ks. myös esitysluonnoksen s. 3—4).

Oikeusministeriön käsityksen mukaan kaksoisrangaistavuuden kieltä tai tietosuoja-asetus eivät ole esteenä sille, että nämä teot säädetään kansallisesti rangaistaviksi. Myös tietosuoja-asetuksen 84 artiklan 1 kohta sekä johdanto-osan 149 ja 152 kappale ilmentävät ajatusta, että asetuksen mukaisten seuraamusten lisäksi voi olla tarpeen säätää muita hallinnollisia tai rikosoikeudellisia seuraamuksia.

Oikeusministeriö ehdottaa tämän vuoksi harkittavaksi, että 24 §:n rangaistussäännöksessä säilytetään ne, jotka eivät ole yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa täysin päällekkäisiä.

Osastopäällikkö

Antti T Leinonen

Lainsäädäntöneuvos

Virpi Korhonen

Jakelu

TEM Työ- ja elinkeinoministeriö

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläesplanadi 10
00023 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 67730
Internat. +358 9 160 67730

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi